

«لالایی‌های لکی و مضامین آنها»

دکتر فرهاد براتی*

محمدیونس صادقیان**

چکیده

لالایی‌ها بخشی از ادبیات شفاهی هر قومی هستند که ریشه در گذشته‌های دور آن قوم دارند. در ادبیات فارسی درباره‌ی این نوع ادبیات شفاهی تحقیقاتی انجام گرفته است. ولی با توجه به کارهای که در این زمینه در ادبیات لکی انجام گرفته و بیشتر به صورت گردآوری بوده و آن هم به صورت پراکنده و کمتر به تحلیل محتوایی پرداخته شده؛ انجام این پژوهش ضروری به نظر می‌رسد. لالایی‌ها در گویش لکی بیانگر بسیاری از آمال و آرزوها و دغدغه‌های مادران این دیار می‌باشند؛ بنابراین در این پژوهش سعی شده ساختار ادبی و محتوای لالایی‌های لکی بررسی شود و بسامد لالایی‌ها هدف دیگر این پژوهش است تا از طریق مفاهیم لالایی‌ها گریزی به اوضاع اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی این دیار بزنیم و از طرفی جایگاه زن به عنوان مادر و دغدغه‌های اجتماعی و فرهنگی او را بیان بکنیم.

واژگان کلیدی: لالایی، ادبیات شفاهی، مادر، گویش لکی.

* استادیار زبان و ادبیات عرب و عضو هیئت علمی گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه سلمان فارسی کازرون- ایران

Fbarati58@gmail.com

** دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه سلمان فارسی کازرون- ایران usadeqian@yahoo.com

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۶/۲۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۴/۰۱

مقدمه

ادبیات هر قومی به دو بخش شفاهی و مکتوب تقسیم می‌شود. ادبیات شفاهی؛ ادبیاتی است که به صورت سینه به سینه به نسل‌های بعدی منتقل شده است و بدون آنکه ثبت شوند سالیان سال به حیات خود ادامه داده‌اند. این نوع ادبیات آفریده ذهن توده مردم است و متناسب با تحولات اجتماعی دچار دگرگونی‌های شده‌اند و در عصر حاضر سعی شده است تا به صورت مکتوب در آیند تا بدین وسیله از خطر نابودی در امان بمانند. ادبیات شفاهی یا عامیانه شامل متل‌ها، ترانه‌ها، لالایی‌ها و ... هستند و موضوع مورد پژوهش ما در این نوشته لالایی‌ها می‌باشند. لالایی در زبان فارسی «آوازی که مادران و دایگان برای خواباندن طفل شیر خواره خوانند». (معین، ۱۳۸۵: ۸۷۰) در اصطلاح سروده‌ای شفاهی، ساده، عامیانه و دور از قاعده‌ها و خیال پردازی‌های شعر رسمی است که آهنگین، گوشنواز و آرام بخش می‌باشد و احساس و عاطفه و عشق و آرزوهای مادر نسبت به حال و آینده فرزند دلیندش را در بر می‌گیرد که با چندین ریتم و آهنگ متفاوت آن را برای کودک می‌خوانند. «لالایی‌ها از یک سو در حوزه ادبیات عامیانه جریان دارند و از سویی دیگر، در حوزه ادبیات کودکان شایسته درنگ و قابل بررسی‌اند: بدان رو که از دل فرهنگ عامه جوشیده‌اند و از درون عواطف توده‌های مردم برخاسته‌اند، به ادبیات عامه مربوط می‌شوند و از آن رو که برای کودکان آفریده شده‌اند، با ادبیات کودکان پیوند دارند.» (حسن‌لی، ۱۳۸۲: ۲). لالایی ترنمی است که به وسیله آن مادر ارتباط عاطفی عمیقی را با کودک برقرار می‌کند که حاصل آن خوابی آرام است که کودک با آن به آرامش می‌رسد. البته آرامشی که با گفتن لالایی به دست می‌آید فقط کودک را در بر نمی‌گیرد، بلکه گاهی مادر با گفتن لالایی علاوه بر کودک خود را نیز به آرامش می‌رساند. لالایی‌ها گرچه بسیار ساده به نظر می‌رسند اما سرشار از احساس هستند و همواره به عنوان یکی از راه‌های انتقال محبت مادرانه به کودک به شمار می‌روند. هر چند مشخص نیست که گویندگان لالایی‌ها چه کسانی بوده‌اند ولی آنچه که مشخص است این است که گوینده این ترانه‌های سرشار از احساس و عاطفه کسی جز مادران نیستند؛ مادرانی که از روی احساس و عاطفه و گاهگاهی بدور از وزن و قافیه آنها را سروده‌اند تا بتوانند بدین طریق فرزند دلیند خود را به آرامش برسانند. ترنم این لالایی‌ها چنان دلنشین است که شنونده را بر سر دو راهی قرار می‌دهد

که آیا این واگویه‌ها آرزو هستند یا واقعیت. بدون شک عاطفی‌ترین نوع ادبی در ادبیات شفاهی هر قومی لالایی‌ها هستند ترانه‌های که برای فهمیدن و درک آنها نیازی به هیچ تامل و درنگی نیست و تنها چیزی که در درک آن‌ها دخیل است احساس و عاطفه‌ای است که از طریق لحن مادر و تغییر تون صدای او به کودک منتقل می‌شود؛ لحنی که با زندگی و روحیه مادر پیوند خورده و کارکرد آن متناسب نیاز کودک است گاهی به کودک آرامش می‌دهد و گاهی او را می‌خواباند. علاوه بر این لالایی‌ها از نظر محتوا آئینه تمام‌نما زندگی اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی سرایندگان آنها هستند. «لالایی‌ها را شاعران رسمی نسروده‌اند، مادران مهربان در لحظه‌های شور و شیدایی آفریده‌اند» (حسن‌لی، ۱۳۸۲: ۴) از آنجا که زنان سراینده فی‌البداهه لالایی‌ها هستند بسیاری از شرایط و مؤلفه‌های زندگی آنها در این اشعار انعکاس یافته است. «لالایی‌ها که بخشی از ترانه‌های عامیانه و جزء اولین سروده‌های انسانی است، در درون خود، حاوی نکات ارزنده‌ای از دغدغه‌های زنان است» (پندری جلالی - پاک‌ضمیر، ۱۳۹۰: ۴) بدین ترتیب می‌توان با تجزیه و تحلیل مفاهیم و ساختار این اشعار به درک درست‌تری از ساختار ذهنی و وضعیت اجتماعی آنان پی برد. بنابراین مطالعه منطقه‌ای لالایی‌ها می‌تواند به ما در درک صحیح زندگی اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی آن منطقه کمک کند. «با توجه به مضامین موجود در لالایی‌های ایران تا حدودی می‌توان به ساختار غالب خانواده در مناطق مختلف پی برد» (حلیمه عنایت - همکاران، ۱۳۹۰: ۷)

گویش لکی

گویش لکی، یک از گویش‌های گروه شمال غربی زبان‌های ایرانی است که قدمتی چند هزار ساله دارد. مردم لکستان که نام غیر رسمی مناطق لک نشین است به این گویش تکلم می‌کنند. لک‌ها به صورت متمرکز در استان‌های لرستان، کرمانشاه، ایلام و همدان و قسمتی از شرق عراق که در همجواری کشور ایران قرار گرفته، و به صورت پراکنده در برخی نقاط استان‌های مازندران، گیلان، قزوین، خراسان، فارس و ... ساکن هستند. گویش لکی از گویش‌های کهن و باستانی ایران زمین است که برخی آن را دنباله زبان‌های باستانی اوستایی و پهلوی می‌دانند. این گویش بسیاری از کهن واژه‌های اوستایی و پهلوی را در خود دارد. به علت ریشه‌دار و غنی بودن این گویش،

برخی واژه‌ها زبان‌های باستانی ایران به همان صورت؛ یا با اندک تحولی هنوز در این گویش کاربرد دارند. این گویش دارای ادبیات شفاهی غنی می‌باشد که در سال‌های اخیر قسمتی از آن به صورت مکتوب درآمده است و پژوهش‌های در زمینه‌های گوناگون درباره ادبیات شفاهی آن انجام شده است. هر چند لالایی لکی «لاو لاه لکی» در تاریخ ۱۳۹۶/۰۶/۰۱ و به شماره ۱۴۳۹ در فهرست آثار ملی ناملموس که به صورت منطقه ای برای منطقه لکستان، یعنی استان‌های کرمانشاه، ایلام، لرستان و همدان به ثبت رسیده است ولی درباره لالایی‌های لکی مطالعه مدونی صورت نگرفته است بنابراین در این نوشته سعی شده است تا به صورت هدفمند لالایی‌های لکی را مورد بررسی قرار دهیم.

لالایی‌های لکی

در ابتدا قبل از اینکه به بحث لالایی‌ها در منطقه لکستان وارد شویم نیاز دانستم توضیحاتی هر چند مختصر درباره ترانه‌های که برخی آنها را جز لالایی‌ها می‌دانند داده شود. لالایی‌ها یا در حقیقت اینگونه ترانه‌ها که مادران این دیار برای سرزنده کردن و به وجد آوردن کودکان خود می‌خوانند یک سری اشعار هجایی کوتاه هستند که هدف آنها خواباندن کودک نیست بلکه برای شاد کردن کودک است. با خواندن این ترانه‌ها در حقیقت مادر موجبات شادی را برای فرزند خود فراهم می‌کند. البته این ترانه‌ها در حقیقت در زمان شاد بودن مادر خوانده می‌شود؛ به عبارتی زمانی که مادر شاد باشد از طریق خواندن این ترانه‌ها شادی را به کودک خود انتقال می‌دهد. وجه مشترک اینگونه اشعار و لالایی‌ها در حقیقت عشق به فرزند است. این ترانه‌ها دارای ریتمی تند هستند و وزن آنها به صورت هجایی و معمولاً هفت یا هشت هجایی هستند. در زیر چند شاهد مثال از این ترانه‌ها برای معرفی بیشتر اینگونه اشعار ذکر شده است.

کورپه دلم هر یسه   مه بچو ارا مدرسه

فرزند عزیز دلم همین است که می‌خواهد به مدرسه برود.

یه گُر کیه خوشحالی   کلن بو بچم مالی

خوش به حال کسی که این پسر، پسر اوست و آرزو دارم که بزرگ شود و من به خانه او بروم.

یه دت کیه خوشحالی   مه بچو ارا تپالی
 خوش به حال کسی که این دختر، دختر اوست که قصد دارد برود و سوخت جمع کند.
 گُل واری در بو   کرم چیه سَر بو
 گل در محوطه خانه ما باریده و پسر به پشت بام رفته.
 برا برا برا کم   مال ارانت جیا کم
 برادرم (پسر) زندگی مستقلی را برای تعیین می کنم.
 ژن ارانت نکا کم   مال ارانت کرا کم
 برای زن می گیرم و یک خانه برای اجاره می کنم.
 هاوا دمیه سَر بونه   سگل بوشن یه نونه
 تو را به بالای پشت بام پرت می کنم تا سگها فکر کنند نان هستی
 هاوا دمیه ای پشته   سگل بوشن نون حُشکه
 تو را به پشت خانه پرت می کنم تا سگها فکر کنند نان خشک هستی.
 مال و مینم بیمه شنگ   ارا رو کم بچو جنگ
 تمام زندگی ام را بفروشم تا با آن پسر را تجهیز کنم تا به جنگ برود.
 جز دو بیت، در تمام ابیات بالا آرزوهای مادر بیان شده است. آنچه که از ابیات بالا قابل فهم است
 این است که مادر در اینگونه ابیات فقط یک سری آرزوهای خود را با ریتمی شاد بیان می کند و
 از دغدغه های مادرانه که در لالایی ها دیده می شود خبری نیست.

لالایی - لاوه لاوه

آوای لالایی در گویش لکی لاوه لاوه است؛ «لاوه لاوه: لالایی خواندن برای نوزاد». (عسگری
 عالم، ۱۳۸۴: ۲۱۰) که از آن فعل لاوانن ساخته شده است. «لاوانن: به معنای خواباندن و مور خواندن
 می باشد». (رحیمی، ۱۳۸۸: ۴۶۴) پس آنگونه که دیدیم فعل ساخته شده از لالایی یا همان لاوه لاوه
 لاوانن است.

ایمشو دیمه خواو کوگی مشاقان   تمرز یه لیل مجنون ملاوان

(علی پور، ۱۳۸۸: ۷۲)

در بیت بالا کاربرد دیگر فعل لاوانن دیده می‌شود که همان مویه کردن می‌باشد. شاید دلیل این کاربرد لاوانن در گویش لکی آرامشی باشد که به سبب خواندن آن به صاحب عزا می‌رسد و شاید هم دلیل آن شباهت آوایی لالایی‌ها و مویه‌ها باشد، که البته دلیل دوم به نظر صحیح‌تر به نظر می‌رسد.

لالایی نوعی موسیقی است که مادران بدون نواختن هیچ سازی آن را با آهنگی دلنشین و گاه محزون از اعماق وجود اجرا می‌کنند و تاثیر آن به حدی زیاد است که کودکان را گاه با وجود درد داشتن در خواب فرو می‌برد. لالایی‌ها نخستین نغمه‌های هستند که کودکان با آن‌ها آشنا می‌شوند. نغمه‌های که با آن، پیوند زبانی و عاطفی بین مادر و کودک برقرار شده است. بدون شک مادران از همان ابتدا زمزمه‌های را برای آرام کردن کودک خود داشته‌اند که تا به امروز سینه به سینه و به صورت شفاهی به دست ما رسیده‌اند. لالایی‌ها همان آوازهای دلنشین و ماندگاری هستند که در بردارندهٔ آمال و آرزوها و شکایت و گلایه‌های مادران هستند که برای کودکان خود زمزمه می‌کنند و کودک بدون آنکه معنای آن را بفهمد با آن به آرامش می‌رسد. آنچه که در لالایی کودک را آرام می‌کند معنای واژگان نیست بلکه آهنگی است که از احساس مادر می‌جوشد و سراسر وجود کودک را فرا می‌گیرد.

وزن و ریتم لالایی‌های لکی

لالایی‌های لکی دارای وزنی عروضی نیستند و مانند اکثر اشعار لکی وزنی هجایی دارند و معمولاً ده هجایی هستند البته در برخی از این نوع اشعار اشکالات وزنی دیده می‌شود آن هم به دلیل این است که این اشعار را ادیبان و افراد با سواد نسوده‌اند؛ بلکه آنها را مادران مهربان و باتوجه به احساس مادرانه برای کودکان خود سروده‌اند پس اگر اشکالاتی باشد بابت این است. البته ریتمی که مادران با آن لالایی‌ها را می‌خوانند معمولاً بستگی به شرایط روحی مادر دارد. مسلماً مادری که ناراحت باشد نمی‌تواند در خواندن لالایی‌ها ریتمی شاد را به کار ببرد و بدون شک ریتمی

غمگین خواهد داشت و معمولاً به ریتم مور یا مویه که همنشین اوقات تنهایی زنان لک است نزدیک می‌شود و در مقابل وقتی که شاد باشد آنها را با ریتمی شاد می‌خوانند.

جنسیت در لالایی‌های لکی

جنس فرزند در لالایی‌های لکستان، شاید بر خلاف خیلی از مناطق ایران که «جنسیت طفل در بیشتر لالایی‌ها نامشخص است و از او با عنوان عزیز من، طفل من، کودکم و گل من خطاب می‌کنند» (عمرانی، ۱۳۸۱: ۴۲) پسر است به جز مواردی که جنسیت در آن مشخص نیست. مضمون لالایی‌ها نشان دهنده این موضوع است و این هم به خاطر نیازی است که در زندگی روستایی و عشایری به فرزند ذکور دیده می‌شود و هم فرزند پسر نام خانوادگی آنها را زنده نگه می‌دارد. البته در برخی موارد دیده شده می‌شود که در لالایی‌ها از دختر هم نام برده شده مانند بیت زیر:

لاوه لاوه کم لاوه م بر بارو دتم پابوی کرم ژن بارو
لالایی می‌خوانم و امیدوارم که این لالایی که یک آرزو است برآورده شود و آن آرزو این است
زندگی پسر به ثمر بنشیند و ازدواج کند و در آن مراسم دخترم حضور داشته باشد.
البته لالایی‌های وجود دارد که در آن گفته شده که دختر و پسر فرقی ندارند.

هر کی گری کسری کسری بو هر کی دت دیری منت باری بو
هر کسی پسر دارد پسر به کارش می‌آید و هر کسی دختر دارد منت داشته باشد که دختر دارد.
با توجه به بیت بالا به نظر که جنسیت مهم نیست ولی در بیشتر لالایی‌ها لکی یا جنس پسر ذکر شده؛ یا با توجه به متن می‌توان فهمید که لالایی برای پسر گفته شده است، دلیل آن هم به خاطر نقش اجتماعی و اقتصادی پسر در خانواده و نوع زندگی روستای در مناطق لکستان می‌باشد. بیت زیر گویای همه چیز درباره ترجیح دادن پسر می‌باشد و بیانگر برجسته بودن جنس پسر در فرهنگ مردمان لک زبان می‌باشد.

لاوه لاوه کم یه سر بووه گنج چریم خدا برات بووه پنج
لالا لالایی، امیدوارم که لالایی‌های من تبدیل به گنج شود (شاید منظور از گنج پسر باشد) و از
خدا می‌خواهم که تعداد برادرانت به پنج افزایش یابد.

می‌توان گفت که لالایی‌های که مضمون آنها دربارهٔ پسر است از بسامد بالایی نسبت به لالایی‌های که جنسیت در آن ذکر نشده یا در مورد دختر گفته شده؛ برخوردار است و چون در اکثر ابیات لالایی‌های لکی از پسر نام برده شده یا مضمون آن مشخص می‌کند که دربارهٔ پسر است بنابراین ما از ذکر شاهد مثال‌های بیشتر در این زمینه صرف نظر می‌کنیم.

مضامین لالایی‌های لکی

لالایی‌های لکی معمولاً دارای مضامین متفاوتی می‌باشند که هدف از بیان آنها کنایه، گلابه، ابراز شادی و یا بیان ناراحتی می‌باشد. مضمون اغلب این اشعار مناسب حال و احوال و روح ظریف کودکان است و از حیث علمی، روانشناختی و تربیتی در نوع خود بی‌نظیر است؛ طوریکه در زمان شنیدن لالایی کودک از گریه باز می‌ماند و سرحال و سرخوش می‌شود سپس با آرامش به خواب می‌رود. در این مطلب مضامینی که در لالایی‌های لکی از بسامد بالایی برخوردارند را با بیان شاهد مثال‌های برای آنها ذکر شده است.

آرزوهای مادرانه

شاید اولین چیزی که در مضمون لالایی‌های لکی به چشم می‌خورد آرزوهای مادرانه است که مادر برای فرزند خود دارد؛ آرزوهای متفاوت که هر کدام قطعه‌ای از پازل خوشبختی فرزند اوست. آرزوهای همچون عروسی، زنده ماندن، بزرگ شدن، سروری یافتن، کار، به شکار رفتن و سواد آموختن را برای فرزندش دارد.

لاوه لاوه کـی لاوه ت ار گیـانم   نـمـری کورپـه شـیرین زوانـم
لالا لالایی، برایت از جان و دلم می‌خوانم و آرزو دارم فرزند کوچولوی من که شیزین زیون است
نمیرد.

کله شیر که قویله قویله سی   مردم مزگناه گرم سویرسی
صدای قوقولی قوقو خروس می‌آید (صدای خروس را نشانه شادی می‌داند) مردم مزگانی بدهید
عروسی پسرم هست.

لاوه لاوه کمم لاوه م بسوراس بنم و شانت جفتی لیل خاس
لالایی برایت می خوانم و امیدوارم که این لالایی به واقعیت تبدیل شود و در نهایت دو زن خوب
را کنار تو بشانم آرزوی دو زنه کردن از آرزوهای عجیب است.

لاوه لاوه کمم تلولی بسازم و سویر کورپه کم چویی باوازم
لالایی فرزندم، طبلی بسازم تا در عروسی فرزندم با صدای آن برقصم.

یا امام هشتم شاه خراسو کرم کلن بو و سهل و آسو
یا امام هشتم ای شاه خراسان کمکم کن پسر بزرگ شود به آسانی هرچه بیشتر در این بیت
دغدغه مادر برای بزرگ شدن به چشم می خورد.

کره کم چیه ایللی برانی صد و سی سوارها دم شانی
پسر برای جنگ با ایللی دیگر رفته است و صد و سی نفر سواره پشت سر اوست و فرماندهی آنها
را بر عهده دارد.

لاوه لاوه کمم لاوه م بر باری گرم سواره گوشت گل باری
امیدوارم که این لالایی من به ثمر بنشیند و پسر سوار کار شود و گوشت بز کوهی برایم بیاورد
هر کی بای بوشی روله م ملایه کراس شرکم نذر خدایه
هر کس خبر باسواد شدن پسر را برایم بیاورد پیرهن تنم که کهنه هم شده را به عنوان نذر در راه
خدا می دهم.

البته برخی از این لالاییها معمولاً دو پهلو می باشند یعنی علاوه بر آرزوی مادر می تواند دغدغه
مادر هم باشد. مثلاً زمانی که مادر آرزو می کند که فرزندش زنده بماند و بزرگ شود پس در کنار
این آرزو مادر ترس از دست دادن فرزند را دارد.

نفرین کردن و تهدید دشمن فرزند

این دشمن کودک می تواند کسی باشد که جان کودک را تهدید کند یا حتی خروسی باشد که
با صدایش آرامش فرزند را مختل کند مادر در این بین حتی به خود هم رحم نمی کند و اگر
خودش را تهدید کننده فرزندش بداند؛ خود را نیز نفرین می کند.

لاوه لاوه کم هر و دویروه دشمن گُرم بو تیروه
از راه دور لالایی می‌خوانم در اصل یعنی دعا می‌کنم که دشمن پسرم هدف گلوله قرار بگیرد و
بمیرد.

کله شیر سویره بشکنم بالت گُرم خواو نکرد ا ناله نالت
خروس قرمز رنگ بالت را می‌شکنم چون که با سر و صدایت نگذاشتی پسرم بخوابد.
لاوه لاوه کسی دردت و گیان آر نفرینت کم لال بو زوانم
لالایی فرزندم، دردت به جانم اگر بخوام روزی تو را نفرین کنم امیدوارم که لال شوم تا نتوانم
نفرینت کنم.

مادر تاب آزار و اذیت فرزند عزیزتر از جانش را ندارد بنابراین لالایی‌های خود را چنان بیان
می‌کند اگر توانش را داشته باشد دشمنان فرزندش از بین می‌برد و اگر هم نتواند او را نفرین می-
کند شاید بدین وسیله فرزندش از گزند که قرار است به او برسد در امان بماند.

دعا کردن کسی که فرزندش را دوست داشته باشد

مادر دوست دارد که فرزندش تنها عزیز او نباشد بلکه پیش همه عزیز باشد و مورد لطف همه قرار
بگیرد بنابراین هرکسی که فرزند او را مورد لطف قرار دهد مادر او را دعا می‌کند تا بدین وسیله از
او بابت لطفش تشکری کرده باشد.

هر کسی بوشی و روله کم خو خدا بکری مالی آباد بو
هرکسی فرزند مرا به خوبی خطاب کند امیدوارم که خدا خانه او را آباد کند.

هر کی بچری کورپه کم و دل علی یاری بو منزل و منزل
هرکسی که کوچولوی مرا قلباً صدا کند و مورد لطف قرار دهد دعا می‌کنم که حضرت علی (ع)
در تمام مراحل زندگی یارش باشد.

هر کی روله کم بچری و روله گاکِ نَمیری و وخت هوله
هرکسی که فرزندم را با جمله فرزندم صدا کند خدا کند که گاوش در هنگام کوبیدن خرمن
نمیرد (چون در قدیم کار خرمن کوبیدن را با گاو انجام می‌دادند).

مدد خواستن از خدا و چهارده معصوم برای سلامتی فرزند

استفاده از مضامین مذهبی و یاری جستن از خدا و چهارده معصوم از رایج‌ترین مضامین لالایی‌های لکی است که مادران بسیار از آن استفاده کرده‌اند.

لاوه لاوه کـــم لاوه م لای تـــو   علی بد ناری و بالای تو
 لالا لالایی، لالایی می‌خوانم برای تو، امیدوارم که حضرت علی (ع) بدی را از وجود تو دور کند.
 گـــرم کشتیه کل هفت سالی   یا امام رضا زور بینه بالی
 پسرم بز کوهی بزرگی را کشته است یا امام رضا کمکش کن و به سر پنجه او قدرت بده.
 گـــرم کشتیه کل دم دیزی   یا امام رضا پنجه نرزی
 پسرم بز کوهی که دهانش سیاه است کشته است یا امام رضا کمکش کن که پنجه او سالم بماند.

عصای پیری

بدون شک هر مادری امید دارد که در زمان پیری کسی را داشته باشد که به او کمک کند و چه کسی بهتر از فرزند او که برایش زحمات بی‌شماری کشیده است.
 لاوه لاوه کم هن سه شادم   وخت کورپه کم برسیه دادم
 لالا لالایی، به خاطر این است که من شاد و سرخوشم چون که در آینده نزدیک فرزندم بزرگ می‌شود و به داد من می‌رسد.
 لاوه لاوه کم یه گل کـــمه   وخت پیری عصای دـــمه
 لالا لالایی، این بچه کس و کار من است و در زمان پیری عصای دست من است.

استفاده از عناصر طبیعت

اشاره به عناصر طبیعت همچون کوه، درخت، گیاهان، رودخانه و ... از مضامین لالایی‌های لکی می‌باشد در این گونه از لالایی‌ها معمولاً از عناصر طبیعت برای گفتن لالایی استفاده می‌شود تا با ریتم آهنگین آن مادر بتواند ارتباط عاطفی با کودک برقرار کند و او را برای خوابیدن آماده کند.
 لاوه لاوه کـــم لاوه م درووه   ژیر سر کورپه کم ولگ چرووه

لالا لالایی، لالایی ام دروغ است در حالی که زیر سر پسر برگ درخت بلوط است.
لاوه لاوه کم لاوه کم راسه ژیر سر کورپه کم ولگ ریواسه
لالا لالایی، لالایی ام راست است در حالی که زیر سر فرزندم برگ ریواسه است.
و بلنگی گرین طلا بکم کو کورپه نازارم راضی نمی‌و
به اندازه ارتفاع کوه گرین اگر طلا جمع آوری کنم فرزند عزیزم راضی نمی‌شود. این بیت اشاره-
ای به بهانه گیر بودن فرزند نیز دارد.

محافظت و نگه داری از کودک

شاید مهمترین کاری که مادر برای فرزند خود انجام می‌دهد نگه داری از بچه می‌باشد و در واقع
مادر برای نگه داری از فرزند دلبنده خود از خودگذشتگی می‌کند و این از لالایی‌های با این
مضامین قابل دریافت است.

لاوه لاوه کم لایتسه را بکم و سر دیده کم جات ارا بکم
لالا لالایی، لالایی برایت بخوانم و جای تو را بر روی چشمانم قرار می‌دهم.
درد و بلاکت بگرم و کول بیرم ویل دمی و کویان چول
درد و بلایت را به دوش بگیرم و از تو دور کنم و آن را بیرم و در کوههای دور دست رهایش
کنم.

لاوه لاوه کم ارای همیشه گرت خم و کول گرم نیشه
لالا لالایی، برای همیشه می‌خوانم نباید اجازه بدهم گرد و غبار غم بر صورت پسرم بنشیند.
مادر وظایف مادرانه خود را به نحو احسن انجام می‌دهد و سعی می‌کند هر خطری را از فرزند
خود دور کند. برای مادر آنچه که بیش از همه مهم است سلامتی فرزند است بنابراین سعی می‌کند
فرزند را اگر بشود حتی بر روی دیدگان خود جا دهد تا از گزند بلایایی که او را تهدید می‌کند
در امان بماند.

بدون شک لالایی‌های بیشتری با موضوعات متنوع‌تری در ادبیات لکی وجود دارد که در این نوشته سخنی از آنها به میان نیامد ولی سعی شد که به موضوعاتی که بسامد بیشتری دارند پرداخته شود تا به آنچه که هدف ما بود برسیم.

نتیجه‌گیری

لالایی‌های لکی دارای وزن هجایی هستند که هر مصرع آن ده هجا می‌باشد. اشعاری دیگر هستند که شاید بتوان آن‌ها را لالایی نامید از آن جهت که در این گونه اشعار مانند لالایی‌ها یک گوینده هست به نام مادر و یک شنونده که فرزند است و در آن مانند لالایی‌ها آرزوهای مادر بیان می‌شود؛ اشعاری که با ریتمی شاد بیان می‌شوند و شاید بتوان آنها را ترانه‌های مادرانه نامید و وزن این ترانه‌ها معمولاً هفت یا هشت هجایی می‌باشد و معمولاً مضامین آنها از مضامین لالایی‌ها کم عمق‌تر است. با توجه به لالایی‌های که مورد بررسی قرار گرفتند؛ اغلب لالایی‌های لکی بیانگر آرزوهای مادر لک برای فرزند خود می‌باشند. آرزوهای که با لحن و بیان‌های متفاوتی بیان می‌شوند؛ گاهی مادر لک از عناصر طبیعی اطرافش استفاده می‌کند و گاهی از مقدسات؛ گاهی مادر در خیال خود فرزندش را به شکار می‌فرستد تا تحفه برای مادر بیاورد و گاهی او را سردار سپاهی می‌کند تا به او افتخار کند؛ گاهی فرزند خود را داماد می‌کند و گاهی او را عصای دست خود می‌بیند. بررسی این ابیات نشان دهنده یک رابطه دو طرفه است یکی مادر که گوینده است و آرزو می‌کند و یک فرزند که در خیال مادر؛ آرزوهای مادر را به سرانجام می‌رساند. اما آنچه که مشخص است؛ در این بین کسی بجز مادر و فرزند وجود ندارد مادر نوازنده چیره دست است و فرزند شنونده که با شنیدن آهنگ صدای مادر آرامش می‌گیرد. در لالایی‌های لکی بر عکس لالایی‌های فارسی پدر تقریباً جایگاهی ندارد و کمتر دیده می‌شود که از پدر نامی برده شود. شاید به دلیل آن باشد که در جامعه کشاورز و دامدار زندگی می‌کنند و پدر همیشه حاضر است و غیبتی ندارد تا دلتنگی او دستمایه برای گفتن لالایی باشد. لالایی‌های لکی کمتر جنبه اعتراض زنان به خود می‌گیرد چون که زنان در منطقه لکستان از آزادی مطلوبی برخوردار بوده‌اند و آن هم به مشارکت آنها در مسائل اقتصادی و اجتماعی بر می‌گردد چرا که زندگی روستایی و پا به پای مرد

کار کردن، نیاز به آزادی اجتماعی بیشتری دارد که زن لک از آن برخوردار می‌باشد. در لالایی‌های لکی مادر همه چیز را برای پسرش می‌خواهد حتی اگر شدنی نباشد مادر عیبی نمی‌بیند که آنها را آرزو کند. در کنار آرزوها معمولاً مادر دغدغه‌های خود را بیان می‌کند و آن دغدغه‌ها نیز مربوط به زندگی فرزند و کم و کاستی‌های زندگی او می‌باشد نه مادر؛ خلاصه مادر همه چیز را برای فرزندش می‌خواهد و فرزند سلطان لالایی‌های لکی است و مادر زمینه این پادشاهی را فراهم می‌کند. و سخن آخر این مادر فداکار است که همه چیز را فدای فرزند می‌کند و بیت زیر دلیلی برای این امر می‌باشد.

مال ارا چمه مین ارا کیمه ایمر و گره کم و تینا دیمه
مال و مین یعنی همه چیز هر کسی معنی لالایی یعنی هیچ چیز را نمی‌خواهم و تمام زندگی‌ام را
نابود می‌انگارم چون که امروز پسرم را تنها دیدم.

فهرست منابع

- پندری جلالی، یدالله، پاک ضمیر، صدیقه، (۱۳۹۰)، «ساختار روایت در لالایی‌های ایرانی»، شماره دوم، مجله علمی پژوهشی مطالعات ادبیات کودک دانشگاه شیراز.
- حسن لی، کاووس، (۱۳۸۲)، «لالایی‌های مخملین»، سال اول، مجله زبان و ادبیات فارسی دانشگاه سیستان و بلوچستان.
- رحیمی، رستم خان، (۱۳۸۸)، فرهنگ لکی، چاپ اول، کرمانشاه: مؤلف.
- عسگری عالم، علیمردان، (۱۳۸۴)، فرهنگ واژگان لکی به فارسی، چاپ اول، خرم آباد: افلاک.
- علی پور، محمد کاظم، (۱۳۸۸)، اضطراب انسان کوه نشین، چاپ اول، خرم آباد: سیفا.
- عمرانی، سید ابراهیم، (۱۳۸۱)، لالایی‌های ایرانی، تهران: پیوند نو.
- معین، محمد، (۱۳۸۵)، فرهنگ فارسی (یک جلدی)، تهران: سرایش.